

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат: Милица Пасула

Тема: Анализа и интерпретација романа *Гретхен* ауторке Рут Бергер

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију 18. 10. 2013. године, Наставно-научно веће Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>1. др Слободан Грубачић, академик, професор емеритус за ужу научну област Германистика (Предмет: Немачка књижевност), изабран 2011. године, Филолошки факултет, Универзитет у Београду – председник Комисије,</p> <p>2. др Јулијана Бели-Генц, редовни професор за ужу научну област Германистика (Предмет: Немачка књижевност), изабрана 24. 1. 2006. године, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду – ментор,</p> <p>3. др Николина Зобеница, доцент за ужу научну област Германистика (Предмет: Немачка књижевност), изабрана 2. 7. 2010. године, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду – члан Комисије</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Милица, Бошко, Пасула (рођ. Бојовић)</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 18. 12. 1984, Нови Сад, Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Филозофски факултет у Новом Саду, Немачка књижевност, Дипломирани филолог германистике- мастер</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2009, Језик и књижевност (модул: Књижевност)</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: Филозофски факултет, <i>Das Kindesmörderin-Motiv in der Sturm-und-Drang-Lyrik</i> (мастер рад), Немачка књижевност, 13. 7. 2009.</p> <p>6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: -</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Анализа и интерпретација романа <i>Гретхен</i> ауторке Рут Бергер

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација Милице Пасула садржи 257 страница, 5 слика и 3 табеле и састоји се из 8 поглавља. Поглавља 2-7 су истоветно структурисана: док прво потпоглавље презентује релевантне теоријске основе и појмовни апарат, докле их друго потпоглавље апликује на анализу и интерпретацију одређених нараторолошких елемената у роману *Гретхен* Рут Бергер.

1. **Увод** (1-5)

2. **Приповедање у роману *Гретхен*** (6-41) – У поглављу се дискутују и примењују савремени теоријски модели (Штанцелов, Женетов и Шмитов) на нараторолошку анализу романа, са нагласком на појму фокализације, као и на присуству и комбинацији презентовања говора и мисли фигура и наратора.

3. **Приказивање простора** (42-78) – Након представљања најзначајнијих концепција овог нараторолошког појма са свим његовим контрадикторностима, анализирају се конкретни простори и места радње у роману: Франкфурт, Мајнц и Штрасбург.

4. **Приказивање времена** (79-100) – На основу кључне терминологије Женетовог концепта времена, као и употребе глаголског времена у наративи, анализирају се темпорални односи (временски редослед, наративни темпо, наративна фреквентност) и употреба глаголских времена у роману Рут Бергер.

5. **Радња** (101-129) – Уз помоћ кључне терминологије и савремених модела анализе радње проучавају се догађаји, комплексна радња и њена мотивација, почетак и завршетак приповедања у *Гретхен*. Такође се на анализу романа апликују савремени модели (Шмитов модел и теорија могућих светова).

6. **Фигуре** (130-192) – Полазећи од теоријског разматрања основних категорија анализе ликова (концепција, констелација, карактеризација и функција фигура) анализирају се и интерпретирају најзначајније фигуре у роману *Гретхен*, груписане на основу њихових породичних/ родбинских веза и социјалне припадности.

7. **Жанровске карактеристике романа *Гретхен*** (193-237) – Дело се сагледава као историјски роман (193-212), као роман о злочину (213-219), психолошки роман (220-228) и као „женски“ роман (229-237).

8. **Закључна разматрања** (238-243).

Списак примарне и секундарне литературе (244-257) обухвата 153 библиографске јединице.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Увод (1-5) садржи предмет и циљ истраживања, а кандидаткиња наводи и моделе, теоријске аспекте и методе којима се служи у даљем тексту дисертације.

Применом најзначајнијих категорија савремене наратологије у поглављу **Приповедање у роману Гретхен** (6-41) закључено је да је за роман *Гретхен* карактеристично смењивање нулте и константне интерне фокализације, док глас наратора углавном остаје доминантан. Екстрадијегетичко-хетеродијегетички приповедач романа ни у једном тренутку не постаје део дијегезе и у том контексту разматрају се његове разне функције: наративна, режисерска, комуникацијска и идеолошка. Такође се дискутују категорије (не)поузданости и нетранспарентног пола наратора.

У оквиру анализе говора и мисли ликова и наратора уочено је присуство свих наративних техника са изузетком унутрашњег монолога, што се тумачи као последица доминације гласа приповедача и нулте фокализације. Применом Шмитовог модела текстуалне интерференције на наратолошку анализу закључује се да су честа смењивања две и више врста презентовања мисли и говора у кратким сегментима текста, последица варијација у дистанци између наратора и фигура.

У поглављу **Приказивање простора** (42-78) констатовано је да појединачна места и делови простора радње варирају од мањих затворених простора попут гостионице и соба, па све до отворених простора као што су улице и тргови. Анализом и интерпретацијом најзначајнијих просторних јединица уочене су њихове заједничке одлике: простор је аналогон распоређењу ликова и доприноси њиховој карактеризацији; субјективна перцепција простора може да варира од фигуре до фигуре, као и код исте фигуре у зависности од тренутног психичког стања; у роману преовлађују простори и делови простора затвореног типа, што указује на оријентисање приче ка приватној сфери фигура; појам границе присутан је у осликавању протагонисткиње, при чему прелазак просторне границе у исто време означава и преокрет у унутрашњем свету фигуре; отворени простори често имају функцију поља кретања ликова, а погодни су за приказивање њихових менталних процеса.

У поглављу **Приказивање времена** (79-100) утврђена је вишеслојност и разноликост овог феномена у роману Рут Бергер. Анализом редоследа констатовано је да прве две целине *Гретхен* одликује двострука анахронија, тачније временске силепсе. Уочено је и присуство аналепсе у аналептичкој пролепси, што сведочи о присуству вишестепене интеграције временских нивоа. Анализа је показала да је појава пролепси много ређа и да су оне најчешће у функцији демонстрације нараторовог 'свезнања'.

Утврђено је да су варијације у наративном темпу веома заступљене у роману. Истраживањем функција паузе, сцене, резимеа и елипсе добијени су резултати који потврђују вишезначност и вишеслојност овог дела.

Анализом наративне фреквентности уочена је доминација сингуларног приповедања, што се може објаснити тиме што се велики број догађаја, који представљају прекретнице у животима бројних ликова, дешава само једном, јер је њихово вишекратно наративно утврђивање сувишно како због њихове упечатљивости тако и због брзе смене догађаја.

У поглављу **Радња** (101-129) констатовано је да је њена комплексност заснована на следећим елементима: одвојеним ансамблима ликова, веома честој просторној раздвојености и посебним тематским тежиштима, док приповедање, иако разнолико, није карактеристично за сваку појединачну радњу, већ за роман у целини. *Гретхен* одликује каузална мотивација, јер су догађаји повезани узрочно-последично, са ретким изузецима слободних догађаја, који су, међутим, без утицаја на шири контекст радње.

Анализа радње уз помоћ Шмитовог четворочланог модела указује на постојање континуитета дешавања, временског ограничења приче, присуства линеаризације и пермутације на нивоу приповедања. Такође је утврђено да ниво презентовања приповедања у роману карактерише постојање више стилских нивоа, који се смењују у зависности од говора приповедача и говора ликова.

Анализа радње применом теорије могућих светова отвара вишеструке могућности тумачења романа. Идентификовање постојања различитих модалитета ове теорије посебно добија на значају у анализи и интерпретацији приватних и аутентичних светова, чије постојање указује на диференцирану и продубљену психологију ликова која често не кореспондира са спољашњим развојем догађаја.

Установљено је да је за *Гретхен* карактеристичан почетак *in medias res*, као и динамични модус ниске експозиционалности, што указује на савременост романа. Утврђено је да постоји размимоилажење у крају романа на нивоу приче и на нивоу дискурса, јер приповедач наставља своје

излагање у виду епилога и након завршетка приче.

У поглављу **Фигуре** (130-192) проучаване су концепција, карактеризација, функција и констелација ликова, при чему је анализом и интерпретацијом уочено да су у роману *Гретхен* заступљене све концепције фигура: постоје типизирани ликови, које карактерише само једна особина и/ или социјална функција; постоје фигуре чија душевна стања и карактеризација кореспондирају са развојем личности, чинећи такве ликове вишезначним, разноликим и погодним за тумачење; интерперсонални односи фигура унутар породица засновани су на односима контраста и кореспонденција, који умногоме условљавају мишљење и делање њених чланова; потиснуте жеље, социјални механизми и хабитус такође играју важну улогу у карактеризацији ликова, чак су кључни за њихово тумачење; иако је у питању комплексна радња, многобројни ликови су носиоци одређене функције – субјекта, објекта, помагача, опонента, судије.

У поглављу **Жанровске карактеристике романа *Гретхен*** (193-237) кандидаткиња анализира и интерпретира ово дело као историјски роман, роман о злочину, психолошки роман и као „женски“ роман.

Анализом грађе утврђено је постојање вишеструких интертекстуалних односа који омогућавају жанровску анализу и интерпретацију *Гретхен* као историјског романа. Применом Нинингових критеријума у виду скала прецизније су дефинисани појединачни елементи овог субжанра.

Сагледавањем *Гретхен* као романа о злочину констатовано је да дело није усмерено на представљање самог злочина нити демонизовање починитељке, већ ауторка настоји да представи све факторе који су утицали на трансформацију једне крајње једноставне и безбрижне девојке у чедоморку. Мотивација починитељке, њени поступци и одлуке посматрају се као последице комплексних социјално-психолошких односа који резултирају чедоморством.

У *Гретхен* као психолошком роману конструкција времена, избор наративних техника, концепција радње, простора и фигура доприносе истицању психолошке димензије романа, због чега се читалац, упркос многобројним спољашњим догађајима, ипак првенствено интересује за унутрашњи живот ликова, за њихову перцепцију ситуације у којој се налазе и њене последице. Ментално сазревање протагонисткиње доприноси акцентуирању психолошких момената и омогућава читаоцу увид у обе сфере: социјалну, али и у њене последице на психолошку.

Гретхен као „женски“ роман базира се првенствено на феминистичком приступу. Приказ родне неједнакости, засноване на неравноправној расподели моћи и физичкој инфериорности жена, карактерише роман *Гретхен* као „женски“ пре свега по самој тематици. Иронични приступ предочавању и тумачењу историјске грађе, као и промени мушке историјске перспективе у „субјективно“ женску, доприноси сензибилизацији читаоца за „другост“ женског рода и консеквенце које из те чињенице следе.

У **Закључним разматрањима** (238-243) резимирају се резултати добијени анализом и интерпретацијом романа *Гретхен*. Кандидаткиња истиче значај изучавања овог књижевног дела, указује на његову вишезначност и вишеслојност и отвара перспективе за његова будућа истраживања са других методолошких аспеката као и за евентуална компаративна проучавања.

Списак литературе (244-257) садржи многобројне теоријске, методолошке и историјске изворе и сведочи о томе да је кандидаткиња темељно проучила савремену наратолошку и жанровско-теоријску литературу и да је резултате тих истраживања применила на роман Рут Бергер коме немачка наука о књижевности још увек није поклонила пању коју заслужује.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

- Бели-Генц, Јулијана/ Милица Пасула: „Породица Гете у роману *Гретхен* ауторке Рут Бергер“. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду* 37/ 2 (2012), 13-25. (М 51)

- Бојовић, Милица: „Мотив чедоморке у песништву Штурм-и-Дранга“. *Зборник Матице српске за књижевност и језик* 58 (2010), 181-188. (М 24)

- Пасула, Милица/ Јулијана Бели-Генц: „Примена Шмитовог модела текстуалне интерференције на наратолошку анализу романа *Гретхен* Рут Бергер“. *Филолог: часопис за језик, књижевност и културу* 7 (2013), 151-161. (М 52)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултат истраживања докторске дисертације Милице Пасула је примена актуелних наратолошких,

жанровских и методолошких приступа на савремени роман ауторке Рут Бергер. Анализа и интерпретација до сада неистраженог романа <i>Гретхен</i> указује на његову вишеслојност и вишезначност, чиме ова докторска дисертација указује на даље могућности његовог сагледавања.
VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.
Резултати овог истраживања већ су детаљно предочени у тачки V. Кандидаткиња Милица Пасула је самостално, без ослањања на интерпретативну литературу, која ни не постоји, бирајући одговарајуће теоријске моделе и методолошке приступе, систематично анализира и интерпретирала роман <i>Гретхен</i> , укрштајући његове наратолошке и жанровске аспекте. У истраживању су оригинално и адекватно анализирани и тумачени поједине карактеристике ове прозне врсте, а закључци су засновани на јасној аргументацији и добром познавању теоријских и жанровских одлика романа. Кандидаткиња је доказала не само да поседује широко и продубљено познавање наратологије и теорије жанрова, него и способност самосталног закључивања на основу постојећег знања. Резултат таквог истраживања је оригинални допринос савременој наратологији и науци о књижевности.
IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ: Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:
1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме ДА
2. Да ли дисертација садржи све битне елементе ДА
3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци Дисертација Милице Пасула представља оригинални допринос науци о књижевности, јер на адекватан начин, избором за текст релевантних теоријских сазнања из области наратологије и теорије жанрова, анализира и интерпретира један до сада у потпуности научно неистражен савремени роман. Очекује се да ова дисертација пробуди интересовање за даља истраживања не само овог романа него и досадашњег књижевног опуса Рут Бергер. Дисертација такође може да анимира (и да притом послужи као пример) за даље научно бављење до сада неистраженим савременим књижевним делима.
4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања Дисертација нема недостатака који би утицали на резултате истраживања.
X ПРЕДЛОГ: На основу укупне оцене дисертације, Комисија предлаже да се докторска дисертација Анализа и интерпретација романа <i>Гретхен</i> ауторке Рут Бергер прихвати, а да се кандидаткињи Милице Пасула одобри одбрана.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

.....
проф. др Слободан Грубачић

.....
проф. др Јулијана Бели-Генц

.....
доц. др Николина Зобеница